

Úrnapja

1Kor 10,16-17

Az áldás kelyhe

¹⁶Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesülés? S a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesedés? ¹⁷Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk.

Kevesen tudják, hogy ez a részlet a szentmise átváltoztatási formulái közül a legrégebbi írott változat. Ezt a figyelmeztetésnek szánt szöveget azért írja Pál, hogy megkülönböztessék a keresztény liturgiát a pogány szertartásoktól. Nem egészen világos, hogy az őskeresztény időkben milyen volt a keresztény liturgia, mert olyan pontos feljegyzés, mint amilyen a római misekönyvben található az eucharisztikus lakomáról, nem maradt fenn írásban. Arról biztosan tudunk, hogy a keresztények, hasonlóan a zsidókhoz, hetenként tartottak ünnepeket, de míg a zsidók szombaton, a keresztények ezt vasárnap tették. Ezeknek az összejöveteleknek a jellege 313-ig nem hasonlított a későbbi ünnepélyes vasárnapi misékéhez, mert a heti munkaszüneti napokat csak a zsidók ismerték, és ők azt szombaton ülték. A pogánykeresztény közösségeknek tehát a munkanaphoz alkalmazkodva kellett megtartani a maguk liturgikus találkozóit. Mivel a jeruzsálemi ösgyülekezet, amelyben a Jézusra emlékezés gyakorlata kialakult, zsidó többségű volt, feltételezhetjük, hogy a megemlékezés szerkezete kezdetben nagyon hasonlított a zsinagógai istentisztelethez. A kettő közötti egyezés abban volt, hogy a kenyértörést Jézusra emlékezve minden alkalommal elvégezték. A pogánykeresztény közösségek minden valószínűség szerint, ha nem is pontosan, de sokban utánozták a zsidókeresztény közösséget. A zsoltárok és himnuszok a zsinagógai istentiszteletből kerültek át a keresztény liturgiába, de megváltozott tartalommal. Több esetben a zsinagógai himnuszoknak „Úr” szavát, amely a görögben Jahvera vonatkozott, „Úr Jézusra” változtatták, és így imádkozták tovább. Pál számos levelében olvasható himnikus szakaszok beépültek az istentiszteletbe, anélkül, hogy pontosan meg tudnánk fogalmazni, hogy miként folyt le a liturgikus együttlét.

A meglepő az, hogy az úgynevezett átváltoztatási szavak mind a korintusi levélben mind a szinoptikus evangéliumokban jelentős eltéréseket mutatnak. Ezek részletes elemzése nélkül annyit levonhatunk,

hogy a szinte vére menő értelmezési vita a mondatok értelméről, mint ami a katolikus és protestáns szentségtani viták során alakult ki, a Tridenti Zsinat után, megírásukkor teljesen idegen volt a szövegektől. Annyira, hogy még arra sem ügyelt a hagyományát pedig gondosan ápoló keresztény közösség, hogy formailag egyező mondatok szerepeljenek ezzel kapcsolatban az újszövetségi írásokban. Mindez azt mutatja, hogy az eltérő formulákon túl egységes volt a szándék, hogy a kenyértöréssel Krisztus és a keresztények egységét meghatározó szertartását végezzék. Ezt a hagyományt nem terhelték értelmezési viták, hanem a szentségben való találkozás alkalma volt, a kenyér és a bor által maguk teremtették meg az egységet. Ennek spontán következménye volt, hogy a liturgikus megemlékezéshez kapcsolódott a szeretetvendégség, az úgynevezett agapé. Érdekes, hogy az agapé megülése körül már korán problémák adódtak, mert az inkább a keresztény közösség szociális tagolását mutatta, mintsem az egység zavartalan szimbóluma lett volna, és így akár el is hagyható. Míg ugyanez az eucharisztikus lakomával, a kenyértöréssel kapcsolatban soha nem merült fel. Jézus felidézésének a vágya nagyobb volt, mint a vitáik intenzivitása. Legfeljebb erre az új érzésre kellett megtanítani a pogányokat, és nem merült fel semmilyen értelmezési kérdés a kenyértörés kulcsszávaival kapcsolatban. Talán ennek az ősegyházi érzésnek az ébrentartása a legfontosabb feladatunk ma is, mert a sematizált formulák és a sablonos mozdulatok nem elegendőek ahhoz, hogy felidézzük, a kenyér és a bor színe alatt Krisztussal, hitünk legfontosabb táplálékával találkozunk.